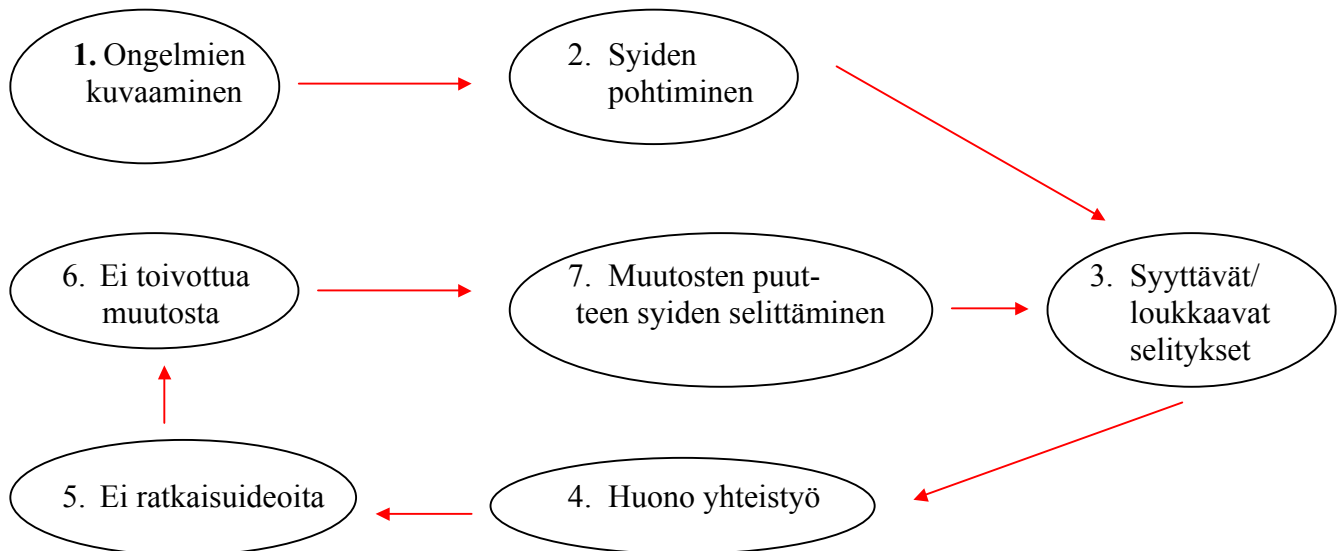

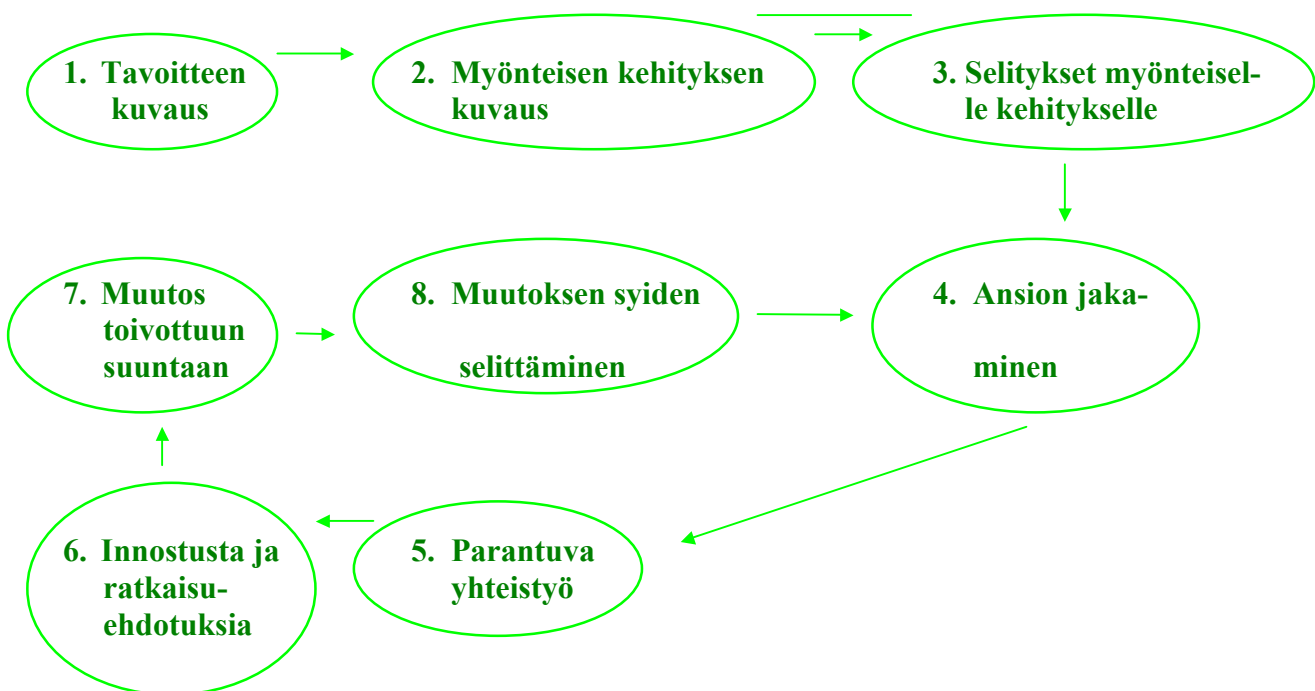
RATKAISU- JA VOIMAVARASUUNTAUTUNUT TYÖ

(Ahola & Furman)

ONGELMANOIDANKEHÄ

TAVOITE- JA RATKAISUSUUNTAUTUNUT KEHÄ

RATKAISUKESKEISEN HAASTATTELUN ZEN

Ratkaisukeskeisen työn onnistumisessa on keskeisellä sijalla haastattelijan taito siirtyä ongelmapuheesta tavoiteorientoituneeseen (selviämis-)puheeseen. Ongelmapuhe täytyy toisaalta ottaa vastaan mutta sen vangiksi ei saisi jäädä. Siirtymävaiheessa voi esim. kerrata mitä asiakas on kertonut ongelmastaan ("olenko ymmärtänyt Sinua/teitä oikein?) ja sitten kysyä esim:

- vaihtelua ongelman esiintymisessä, milloin ongelmaa ei ole tai milloin sen vaikutus on pienempää tai on pystytty torjumaan ja miten silloin toimittiin.
- mitä tapahtuisi silloin kun ongelma olisi voitettu?
- jos tapahtuisi ihme, ja ongelma katoaisi, millaista silloin olisi.
- mistä voisi tietää, että asiat ovat hyvin
- ym. ym.

Tavoitteen määrittelyssä on tärkeää:

- että kuvataan sitä mitä halutaan, (eikä sitä mitä ei haluta, mistä halutaan pois)
- että kuvaus on riittävän konkreetti (tekemisen tasolla)
- että kuvaus tapahtuu mahdollisimman monella tasolla

Em. tasoja voivat olla (ratkaisukeskeisiä ideoita ja NLP-ajattelua yhdistellen):

- **tekeminen** (mitä teet kun asiat toivomallasi tavalla? Mitä silloin tapahtuu?)
- **taitojen** tasolla (mitä uutta olet oppinut, jotta saavutit tavoitteen, miten teet/toimit toisin?)
- **paikkaan/tilaan** sidottu (missä onnistunut toiminta tapahtuu, missä sen voi havaita ja missä milläkin tavalla?)
- **visuaalinen , auditiivinen** (mistä näet, kuulet että asiat ok?)
- **tunteet** (miltä silloin tuntuu, kun tavoitetilanne saavutettu?)
- **identiteetin** tasolla (mitä Sinulle merkitsee se että onnistut? Mitä se kertoo Sinusta ihmisenä, naisena/miehenä, äitinä/isänä, poikana/tyttärenä, ammattilaisena/koululaisena jne.)
- **verkoston** tasolla (keitä muita voit kiittää muutoksesta? Mitä muut ihmiset ympärilläsi ajattelevat Sinusta kun saavutat tavoitteen? Keitä muita muutokset koskettavat, millä tavoin? Kuka ensimmäisenä huomaa onnistumisen, kuka eniten ilahtuu, kuka eniten hämmentyy, ketkä tulevat Sinua lähemmäs, ketkä vetäytyvät?)
- **uskomusten** tasolla (kun muistelet vuoden kuluttua tätä nyt vaikeaa tilannetta ja pohdit mikä sai Sinut ratkomaan pulmasi niin, mitkä asiat aiemmassa elämässäsi saivat Sinut uskomaan, että selviät tästä tilanteesta/ mitä asioita, puolia itsessäsi näet, jotka auttoivat Sinua saavuttamaan tavoitteen/ miten kiität itseäsi tapahtuneesta muutoksesta?)
- **arvojen, arvostusten** taso (miksi Sinulle on tärkeää tämän tavoitteen saavuttaminen, mitkä ovat Sinulle tärkeitä arvoja elämässä? Kuvastaako tapahtunut jotain tärkeää arvoa sukusi naisten/miesten historiassa?)
- muut tasot joita itsellesi tulee mieleen

Itse pidän tärkeänä ainakin hyvin tarkkaan selvittää niin ongelmaa kuin tavoitettakin toiminnan/tekemisen kielellä ja sitä miten verkostot kytkeytyvät tilanteeseen. Verkostojen huomioiminen tavoitetilan määrittelyssä on elintärkeää koska onnistuneen työskentelyn kriteeri viime kädessä on se, millä tavoin terapeutisessa yhteistyössä mietityt asiat toimivat asiakkaan arjen verkostoissa. Muutokset liikauttavat aina yksilön asemaa hänen verkostossaan ja tutkimalla tarkkaan verkostonäkökulmaa

- voidaan luoda konkreetteja ennakoivia mielikuvia muutoksesta
- selvittää mitä apua verkostoista olisi saatavissa
- ennakoida mahdollisia hankalia muutoksia ja sudenkuoppia
- aktivoida omaa toimijuutta ja vastuuta suhteessa muihin

HAASTATTELUSTA

Haastattelun suhteen jokainen joutuu pohtimaan seuraavanlaisia kysymyksiä:

1. HAASTATTELUN TEHTÄVÄ?

Todellisuuden tutkimista ----- Todellisuuden luomista
Tietojen keräämistä ----- Interventio sinällään

2. HAASTATTELIJAN ROOLI?

Aktiivisuus ----- Passiivisuus
Mukaan meno ----- Ulkopuolisuus
Läheisyys ----- Etäisyys
Asiantuntija ----- Keskustelun edistäjä
Hierarkkisuus ----- Tasavertaisuus

3. HAASTATTELUN FOKUS?

Sisällöt ----- Prosessi
Yksilöt ----- Systemiset kokonaisuudet
Patologia ----- Resurssit
Sanallinen info ----- Analoginen info
Asiat ----- Tunteet
Historia ----- Nykyisyys, tulevaisuus

4. MENETELMÄT?

Keskustelu ----- Tehtävät, muovailu, tekeminen
Suorat kysymykset ----- Kehämäinen haastattelu,
strategiset, refleksiiviset ym
kysymystyytit
Yksin ----- Työryhmän hyödyntäminen

Hyvälle haastattelulle on ominaista se, että työskentely reagoi kussakin ainutlaatuisessa tilanteessa esiinnouseviin asioihin ja teemoihin ja siten keskustelu syntyy joka istunnossa tavallaan uudelleen ("jokainen istunto on uusi ja luo oman kertomuksensa"). Niinpä ei ole kovin modernia esitellä valmiita haastattelurunkoja, joilla varustautuneena on riskinä ajautua liian kaavamaiseen, puskevaan keskusteluun. Kuitenkin seuraavassa esittelen joitakin kysymyksiä, teemoja joita huomaan itse toistuvasti tutkivani asiakasyhteistyössä.

1. TYÖSKENTELYKONTEKSTI

- miksi ollaan tässä koolla keskustelemassa
- miten asiakkaaksitulo on tapahtunut
- kuka on huolissaan ja mistä
- lähettäminen/ oma-aloitteisuus
- mitä "tilauksia"(toiveita, odotuksia työskentelylle) eri osapuolilla (asiakkaat, lähettäjä, muut?) on
- keitä muita tässä on mukana

2. ONGELMAN TUTKIMINEN

- mistä kukin paikallaoleva näkisi tärkeäksi puhua
- mitä on tapahtunut, kuka on tehnyt mitäkin (tapahtumasekvenssit)
- mikä on ongelmaksi koetun asian nimi (oppimisvaikeus, masennus, suicidivirtaus, psykoosi ym.)
- kuka on nimennyt ongelman ja onko vaihtoehtoisia nimiä pulmalle
- miten ongelma ilmenee käyttäytymisen tasolla
- ongelman (ulkoinen ja sisäinen) historia
- ongelman ympärillä tapahtuva vuorovaikutus perheessä, verkostossa
- erilaiset ongelmaa koskevat selitykset (miten kukin selittänyt itselleen?)
- vaihtelut ongelman esiintymisessä

3. YHTEISTYÖN TAVOITE

- mitä pitäisi tapahtua, että yhteistyöstä olisi hyötyä
- mistä voisi tietää, että ongelma on ratkennut
- mitkä olisivat ensimmäisiä pieniä merkkejä siitä, että edetään oikeaan suuntaan
- mitä tekemistä toivottu muutos edellyttää kultakin perheen, verkoston jäseneltä
- miten toivottu muutos vaikuttaisi kunkin elämään (mitä hyvää, mitä uusia pulmia?)
- mitä merkitsisi se, että tavoitteita ei saavutettaisi vaan tilanne pysyisi ennallaan tai huononisi
- millaiseen yhteistyösopimukseen perhe, asiakassysteemi on valmis
- onko asioita joista ei saa puhua